

2.0 Rheoli eich mudiad

Diogelu data a GDPR

Trosolwg

1. Beth yw'r Rheoliad Diogelu Data Cyffredinol (GDPR)?
2. Sut mae'r GDPR yn wahanol i Ddeddf Diogelu Data 1998?
3. Beth allaf ei wneud i sicrhau bod fy mudiad yn cydymffurfio â GDPR?
4. Gwybodaeth bellach

Beth yw'r Rheoliad Diogelu Data Cyffredinol (GDPR)?

Deddf Ewropeaidd sydd wedi'i chyflwyno i gryfhau ac uno diogelu data i unigolion o fewn yr Undeb Ewropeaidd. Yn flaenorol, roedd yn rhaid i'r Deyrnas Unedig gydymffurfio â **Deddf Diogelu Data 1998** (a **Chyfarwyddeb Diogelu Data yr UE 1995**), ond o **25 Mai 2018** ymlaen bydd angen i holl aelod-wladwriaethau'r UE gydymffurfio â'r **GDPR** yn lle hynny.

Bydd Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth (ICO) yn rheoleiddio gweithrediad y **GDPR** yn y DU.

[Gwefan Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth](#)

I ba fath o wybodaeth y mae'r GDPR yn berthnasol?

Fel **Deddf Diogelu Data 1998**, mae'r **GDPR** yn berthnasol i '[ddata personol](#)', ond mae'r diffiniad o ddata personol wedi'i ehangu.

Diffiniad

O dan y **GDPR**, mae data personol yn golygu unrhyw wybodaeth yn ymwneud ag unigolyn byw adnabyddadwy y gellir ei adnabod yn uniongyrchol neu'n anuniongyrchol o'r wybodaeth honno.

Mae hefyd yn berthnasol i **ddata personol sensitif**, y mae'r GDPR yn ei alw'n **'ddata categori arbennig'**. Ceir mesurau ychwanegol i warchod y categorïau hynny, ac mae'n cynnwys data sy'n ymwneud â hil neu darddiad ethnig, crefydd, iechyd, a geneteg unigolyn. Mae biometreg hefyd bellach wedi'i chynnwys os defnyddir y data hwnnw i adnabod unigolyn yn benodol.

Nid yw data yn ymwneud ag **euogfarnau neu droseddau** yn ddata categori arbennig, ond ceir mesurau diogelu ar wahân ar gyfer y math hwn o ddata o fewn **Erthygl 10 yn y GDPR**.

A fydd angen i mi gydymffurfio â'r GDPR?

Os ydych yn gweithio neu'n gwirfoddoli i fudiad neu fusnes sy'n prosesu data personol, yna mae'n debygol y bydd angen i chi gydymffurfio â'r GDPR. Nid oes gwahaniaeth a ydych wedi'ch lleoli o fewn un o aelod-wladwriaethau'r UE ai peidio: os yw'ch mudiad yn prosesu data personol yn ymwneud â **thrigolion yr UE**, ac ystyrir ei fod naill ai'n **'rheolydd data' neu'n 'brosesydd data'**, bydd angen i'ch mudiad **gydymffurfio â'r GDPR**.

Rheolydd data yw'r mudiad neu'r unigolyn (megis unig fasnachwr) sy'n casglu ac yn defnyddio data personol, ac yn pennu dibenion a dulliau prosesu'r data hwnnw. **Prosesydd data** yw'r mudiad neu'r unigolyn sy'n gyfrifol am brosesu data personol ar ran rheolydd data. Gallai hyn gynnwys mudiadau sy'n darparu gwasanaethau megis rheoli cyflogres, anfon gohebiaeth, systemau TG, a gwaredu gwastraff cyfrinachol.

Mae'r **GDPR** yn rhoi rhwymedigaethau cyfreithiol penodol ar **broseswyr data** nad ydynt yn bodoli o dan y **Ddeddf Diogelu Data**, a bydd gan broseswyr bellach **atebolrwydd cyfreithiol** os ydynt yn gyfrifol am fethiant yn ymwneud â data.

Sut mae'r GDPR yn wahanol i Ddeddf Diogelu Data 1998?

Mae llawer o nodweddion tebyg rhwng y ddwy ddeddfwriaeth, ond mae'r **GDPR** wedi cyflwyno nifer o ddarpariaethau newydd y bydd angen i chi fod yn ymwybodol ohonynt.

Egwyddorion

Mae nifer yr **egwyddorion diogelu data** wedi'i leihau o 8 i 6, ond maent yn parhau i fod yn debyg iawn o ran eu cynnwys i'r 8 egwyddor a nodir yn y **Ddeddf Diogelu Data**.

Dywed y [6 egwyddor diogelu data](#) a nodir yn y GDPR fod yn rhaid cadw at y canlynol:

1. Prosesu data yn gyfreithlon, yn deg ac yn dryloyw mewn perthynas ag unigolion;
2. Casglu data at ddibenion cyfreithlon a phenodol sydd wedi'u nodi'n glir, a pheidio â'i brosesu mewn unrhyw ffordd sy'n anghyson â'r dibenion hynny;
3. Rhaid i ddata fod yn ddigonol, yn berthnasol ac yn gyfyngedig i'r hyn sy'n angenrheidiol ar gyfer y dibenion y mae'n cael ei brosesu ar eu cyfer;
4. Rhaid i ddata fod yn gywir, a'i ddiweddarau pan fo angen;
5. Rhaid cadw data mewn dull sy'n caniatáu adnabod gwrthrychau data, am ddim mwy nag sy'n angenrheidiol at y dibenion y mae'r data personol yn cael ei brosesu ar eu cyfer;
6. Rhaid prosesu data mewn modd sy'n sicrhau diogelwch priodol y data personol, gan ddefnyddio mesurau technegol neu sefydliadol priodol.

Mae'r **GDPR** hefyd yn cyflwyno [egwyddor atebolrwydd](#) gyffredinol. Mae'r egwyddor hon yn ei gwneud yn ofynnol i reolyddion data fod yn gyfrifol am gydymffurfio â'r **6 egwyddor** a nodir uchod, a gallu dangos eu bod yn cydymffurfio.

Hysbysiadau preifatrwydd

Datganiad yw hysbysiad preifatrwydd yr ydych yn ei gyflwyno i unigolion wrth i chi gasglu gwybodaeth ganddynt, gan egluro'r hyn mae angen iddynt ei wybod ynglŷn â **diogelu data**. Mae'r **GDPR** yn cyflwyno gofyniad i gyflwyno hysbysiadau preifatrwydd manylach i unigolion wrth gasglu data personol, gan gynnwys gwybodaeth megis:

- At ba ddiben(ion) y bydd y data personol yn cael ei brosesu
- Y sail gyfreithlon y mae'r mudiad yn dibynnu arni i brosesu data yr unigolyn dan sylw (gweler isod)
- Am ba mor hir y bydd y data yn cael ei gadw
- Â phwy y bydd neu y gallai'r data gael ei rannu
- Hawl yr unigolyn i dynnu caniatâd yn ôl os yw'n dymuno gwneud hynny

Gwybodaeth

Mae manylion pellach ynghylch y wybodaeth y mae angen i chi ei gyflwyno i unigolion ar gael ar wefan yr **ICO**.
[wefan Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth](#)

Swyddogion Diogelu Data

O dan y **GDPR**, bydd angen i'ch mudiad benodi'n gyfreithiol **Swyddog Diogelu Data** os ydych yn ateb y meini prawf canlynol:

- Rydych yn awdurdod cyhoeddus;
- Mae'ch gweithgareddau craidd yn ei gwneud yn ofynnol i chi fonitro unigolion ar raddfa fawr, yn rheolaidd ac yn systematig (**er enghraifft, olrhain ymddygiad arlein**); neu
- Mae'ch gweithgareddau craidd yn cynnwys prosesu, ar raddfa fawr, ddata categori arbennig neu ddata yn ymwneud ag euogfarnau a throseddau.

Os nad ydych yn ateb y meini prawf hyn, gallwch benodi **Swyddog Diogelu Data** o'ch gwirfodd os mynnwch, ond sylwch fod yr un gofynion mewn grym ar gyfer y rôl a'r tasgau â'r gofynion sy'n bodoli pan fo penodi **Swyddog Diogelu Data** yn orfodol.

Dolen Allanol

Mae gwybodaeth ychwanegol ynglŷn â meini prawf a manylion rôl y **Swyddog Diogelu Data** ar gael yng nghanllaw'r **ICO** ar y **GDPR**.
[Canllawiau GDPR Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth](#)

Fel arall, gallwch benodi rhywun i fod yr 'arweinydd' diogelu data (neu deitl tebyg) yn eich mudiad, i gydlynu darpariaethau **diogelu data** o fewn eich mudiad, ac o bosib weithredu fel y person y mae staff a/neu wirfoddolwyr yn adrodd unrhyw fethiannau data iddo, ond ni fydd angen i chi gadw at y gofynion swyddogol sy'n gysylltiedig â rôl y **Swyddog Diogelu Data**.

Dolen Allanol

Mae gwybodaeth ychwanegol ynglŷn â meini prawf a manylion rôl y **Swyddog Diogelu Data** ar gael yn y ddolen i'r ddogfen Cwestiynau Cyffredin isod.

[Dogfen Cwestiynau Cyffredin](#)

Hawliau manylach

Mae'r **Ddeddf Diogelu Data** yn rhoi hawliau amrywiol i unigolion mewn perthynas â'u data personol, ond mae'r **GDPR** yn manylu ar yr hawliau hynny, ac yn cynnwys hawl newydd yn ymwneud â chlundadwyedd data. Mae'r **GDPR** yn rhoi'r hawliau canlynol i unigolion:

1. Yr hawl i gael gwybod
2. Yr hawl i gael mynediad
3. Yr hawl i gywiriad
4. Yr hawl i ddilead (**a elwir hefyd yr hawl i gael eich anghofio**)
5. Yr hawl i gyfyngu ar brosesu
6. Yr hawl i gludadwyedd data
7. Yr hawl i wrthwynebu
8. Hawliau yn ymwneud â phenderfynu a phroffilio awtomataidd

Dolen Allanol

Mae manylion llawn ynghylch pob un o'r hawliau hyn ar gael ar wefan yr ICO.

[Gwefan Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth](#)

Sail gyfreithlon dros brosesu data

Cyn y gallwch brosesu unrhyw ddata personol, mae'r **GDPR** yn ei gwneud yn ofynnol i chi bennu [sail gyfreithlon](#) ddilys i allu ei brosesu.

Mae 6 sail y gallwch ddewis dibynnu arnynt, a bydd angen i chi bennu pa un neu fwy o'r rhain sy'n berthnasol i'ch gweithgareddau **prosesu data**.

Dyma'r 6 sail gyfreithlon sydd ar gael i brosesu data:

Caniatâd: mae'r unigolyn wedi rhoi caniatâd clir i chi brosesu ei ddata personol i bwrpas penodol (gweler isod am ragor o fanylion)

Contract: mae angen y prosesu ar gyfer contract sydd gennych â'r unigolyn, neu gan ei fod wedi gofyn i chi gymryd camau penodol cyn ymrwymo i gontract.

Rhwymedigaeth gyfreithiol: mae angen y prosesu fel eich bod yn cydymffurfio â'r gyfraith (**ond nid yw hyn yn cynnwys unrhyw rwymedigaethau contractiol sydd gennych**)

Buddiannau hanfodol: mae angen y prosesu i ddiogelu bywyd rhywun.

Tasg gyhoeddus: mae angen y prosesu er mwyn gallu cyflawni tasg sydd o fudd cyhoeddus neu ar gyfer eich swyddogaethau swyddogol, ac mae gan y dasg neu'r swyddogaeth sail glir o dan y gyfraith (**mae hyn yn berthnasol yn bennaf i awdurdodau lleol, ond gall fod yn berthnasol i unrhyw fudiad sy'n arddel awdurdod swyddogol neu'n cyflawni tasgau sydd o fudd cyhoeddus**)

Buddiannau cyfreithlon: mae angen y prosesu ar gyfer buddiannau cyfreithlon eich mudiad, neu fuddiannau cyfreithlon trydydd parti, oni bai fod rheswm da dros ddiogelu data personol yr unigolyn sy'n cael blaenoriaeth ar y buddiannau cyfreithlon hynny.

Gwybodaeth

Gall offeryn rhyngweithiol yr **ICO** ar gyfer y sail gyfreithlon fod o gymorth gyda hyn.

[Offeryn canllawiau sail cyfreithiol rhyngweithiol](#)

Caniatâd

O dan y **Ddeddf Diogelu Data**, os ydych yn dibynnu ar ganiatâd i brosesu data personol unigolyn, fel arfer gallwch ddibynnu naill ai ar ganiatâd penodol (pan fo'r unigolyn yn optio i mewn i chi ddefnyddio ei ddata mewn ffyrdd penodol), neu ganiatâd awgrymedig (pan nad yw'r unigolyn yn optio allan o'ch defnydd o'i ddata).

Os ydych am ddibynnu ar ganiatâd fel y sail gyfreithlon dros brosesu data personol unwaith y daw'r **GDPR** i rym, ni fyddwch mwyach yn gallu dibynnu ar ganiatâd awgrymedig. Bydd yn rhaid iddo fod yn ganiatâd '**optio i mewn**', sydd wedi'i roi o wirfodd, sy'n benodol ac sydd wedi'i seilio ar wybodaeth.

Mae hyn yn golygu bod y trothwy ar gyfer caniatâd yn uwch o dan y **GDPR**, felly efallai y bydd angen i chi newid y ffordd yr ydych yn cael caniatâd gan unigolion (os oes angen caniatâd i chi brosesu eu data), a/neu efallai y bydd angen i chi gael caniatâd o'r newydd gan unigolion os na fydd y caniatâd sydd gennych ar hyn o bryd yn cydymffurfio â'r GDPR.

Mae'r **ICO** wedi cyhoeddi [canllaw ar ganiatâd](#), sy'n cadarnhau'n union pa feini prawf y mae angen eu hateb er mwyn i ganiatâd fod yn ddilys o dan y **GDPR**.

Gwybodaeth

Sylwch, serch hynny, mai dim ond un o'r 6 opsiwn sydd ar gael i chi brosesu data personol yw caniatâd, ac efallai y bydd yn fwy priodol a/neu ymarferol i chi ddibynnu ar sail gyfreithlon wahanol i brosesu'r data yn lle caniatâd.

Adrodd methiannau

O dan y **Ddeddf Diogelu Data**, doedd dim rhwymedigaeth gyfreithiol i reolyddion data adrodd methiannau diogelwch, ond mae'r **GDPR** yn cyflwyno dyletswydd ar bob mudiad i adrodd methiant yn ymwneud â data personol i'r **ICO** os ydynt yn credu ei fod yn debygol o beryglu hawliau a rhyddidau'r unigolyn neu'r unigolion y mae eu data yn rhan o'r methiant hwnnw.

Os yw'r mudiad yn credu bod perygl o'r fath yn debygol, bydd angen ei adrodd i'r **ICO** cyn pen **72 awr** ar ôl dod yn ymwybodol o'r methiant (os yw'n ymarferol i wneud hynny). Ac os yw'r methiant yn debygol o arwain at berygl uchel i hawliau a rhyddidau'r unigolyn neu'r unigolion y mae eu data yn rhan o'r methiant, bydd angen i'ch mudiad hefyd roi gwybod i'r unigolion hynny am y methiant heb oedi diangen.

O safbwynt ymarferol, mae hyn yn golygu bod angen i bob un o'ch staff a/neu'ch gwirfoddolwyr allu adnabod methiant os oes un yn digwydd, ac mae angen iddynt wybod hefyd i bwy i roi gwybod am fethiant o'r fath ar unwaith, fel y gellir anfon adroddiad at yr **ICO** cyn pen **72 awr** os oes angen. Gellir osgoi'r rhan fwyaf o fethiannau data drwy roi mesurau diogelwch cadarn yn eu lle yn eich mudiad drwyddo draw.

Gwybodaeth

Mae rhagor o wybodaeth ynglŷn â [methiannau data](#) a [diogelwch](#) ar gael ar wefan yr ICO.

[Gwefan Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth](#)

Asesiadau Effaith Diogelu Data

Ers peth amser, mae'r ICO wedi bod yn annog rheolyddion data i gynnal **Asesiadau Effaith Diogelu Data** wrth weithio ar brosiectau sy'n cynnwys data personol. Yn ei hanfod, proses yw **Asesiad Effaith Diogelu Data** i ddadansoddi'ch gweithgareddau prosesu data, a'ch helpu i ganfod a lleihau risgiau diogelu data. Bydd y **GDPR** yn ei gwneud yn ofynnol i gynnal **Asesiadau Effaith Diogelu Data** ar gyfer mathau penodol o brosesu data, neu os yw prosesu data unigolyn yn debygol o arwain at berygl uchel i fuddiannau'r unigolyn hwnnw.

Mae'r ICO wedi datgan bod hyn yn elfen allweddol o'r pwyslais newydd ar [atebolrwydd](#) a '[diogelu data drwy ddylunio](#)' o dan y GDPR, ynghyd â dull o gydymffurfio sydd wedi'i seilio'n fwy ar risg.

Dolen Allanol

Mae gwybodaeth fanwl ynglŷn â sut i gynnal **Asesiad Effaith Diogelu Data** (os oes angen i chi gynnal un) ar gael yng nghanllaw'r ICO ar y **GDPR**, ynghyd â nifer o restrau gwirio a all fod o gymorth.

[Gwefan Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth](#)

Dirwyon

O dan y **Ddeddf Diogelu Data**, mae gan yr **ICO** y grym i roi dirwyon gwerth hyd at £500,000 am fethiannau yn ymwneud â data personol. Mae'r **GDPR** yn cynyddu lefel y dirwyon hynny, a gallai'r ddirwy uchaf fod hyd at €20 miliwn (tua £17 miliwn) neu 4% o drosiant byd-eang (pa bynnag un sydd fwyaf).

Serch hynny, mae'r **ICO** wedi cadarnhau [na fydd ond yn rhoi dirwyon pan fo pob cam arall wedi methu](#), fel y gwna ar hyn o bryd. Ynghyd â'r grym i roi dirwyon uwch os yw'n teimlo bod hynny'n angenrheidiol, bydd yr **ICO** yn dal i allu rhoi sancsiynau eraill gan gynnwys rhybuddion, ceryddon a gorchmynion unioni.

Beth allaf ei wneud i sicrhau bod fy mudiad yn cydymffurfio â'r GDPR?

Mae nifer o gamau ymarferol y gallwch eu cymryd i geisio sicrhau bod eich mudiad yn cydymffurfio â'r GDPR, o 25 Mai 2018 ymlaen ac yn y dyfodol, gan gynnwys:

- Cynnal archwiliad i bennu pa ddata personol rydych yn ei ddal a beth rydych yn ei wneud gydag ef, ac yna gynnal asesiadau risg yn ymwneud â'r data hwnnw fel y gallwch roi mesurau yn eu lle i reoli unrhyw risgiau rydych yn eu canfod.
Mae gan yr ICO nifer o [dempledi a rhestrau gwirio](#) a all fod o gymorth
- Pennu a yw'ch mudiad yn [rheolydd data](#) neu'n [broesydd data](#) (neu'r ddau), ac adolygu unrhyw gytundebau ysgrifenedig sydd gennych gyda [rheolyddion data](#) neu [broeswyr data](#) i sicrhau eu bod yn cyd-fynd â'r darpariaethau newydd o fewn y **GDPR**.
- Os ydych yn dibynnu ar ganiatâd i brosesu [data personol](#) unrhyw unigolion, dylid sicrhau ei fod yn cyrraedd y trothwy uwch o dan y **GDPR**.
- Adolygu'ch hysbysiadau preifatrwydd a sicrhau eu bod yn cynnwys y manylion ychwanegol sy'n ofynnol o dan y **GDPR**.
- Hyfforddi staff, gwirfoddolwyr a gweithwyr dros dro mewn [diogelu data](#), a rhoi polisiau a gweithdrefnau ar waith yn eich mudiad drwyddo draw i sicrhau bod data yn cael ei brosesu yn unol ag egwyddorion [diogelu data](#)
- Pennu a oes angen i chi benodi **Swyddog Diogelu Data**.
- Rhoi systemau yn eu lle i ganfod methiannau a rhoi gwybod i'r **ICO** amdanynt, pan fo angen.

Gwybodaeth bellach

Swyddfa'r Comisiynydd Gwybodaeth (ICO)

Ffôn: 0303 123 1113

www.ico.org.uk

Cynhyrchwyd y daflen wybodaeth hon gan Anna Bezodis Training and Consultancy: www.annabezodis.com

Cefnogi Trydydd
Sector **Cymru**

Third Sector
Support **Wales**

Rhwydwaith o fudiadau cymorth i'r trydydd sector cyfan yng Nghymru yw Cefnogi Trydydd Sector Cymru.

Ceir ynddo'r 19 corff cymorth lleol a rhanbarthol ledled Cymru, y Cyngorau Gwirfoddol Sirol, a'r corff cymorth cenedlaethol, Cyngor Gweithredu Gwirfoddol Cymru (CGGC).

Am ragor o wybodaeth cysylltwch â <https://thirdsectorsupport.wales/cy/cysylltu/>

Ymwadiad

Mae'r wybodaeth a ddarperir yn y daflen hon ar gyfer cyfarwyddyd yn unig. Nid yw'n amnewid am gyngor proffesiynol ac ni allwn dderbyn unrhyw gyfrifoldeb am golled o ganlyniad i unrhyw un sy'n gweithredu neu'n gwrthod gweithredu arno.